

Mitt år på BUP, Nya Zeeland

Håkan Jarbin, BUP Halland

NYA ZEELAND – så långt bort som man kan komma från Sverige

NZ var sista utposten att befolkas av människan cirka år 1300

Maorier kom till Nordön

Abel Tasman, år 1642

Holländsk upptäcksresande

1642 såg Holländaren
Abel Tasman NZ,
benämnde landet
men jagades iväg av
Maorier

James Cook kartlade NZ år 1769,
sedan långsam inflyttning av vita jägare, fiskare och handel

Maorier decimerades till 40% under 1800-talet

1. Muskötkrigen mellan Iwi (stammar)
2. Infektioner från Europa
3. Krig mot engelsmän

Treaty of Waitangi år 1840

NZ då Brittisk kronkoloni,

men Maorierna blev snuvade på
värdefull mark av massiv
invandring från Storbritannien
och brott mot fördraget

New Zealand Company drev massiv invandring från Sydvästra England år 1840-

Reklambild

Mer verklighetsnära bild

Maorierna fördrevs från bördig mark och
England skickade fler trupper – slaget vid Parihaka

Vadå “Woke”? NZ idag!

- Obligatorisk heldag för all personal inom sjukvården till platsen för förtryck av Maori och roten till strukturell diskriminering.
- Närsjukvård för Maorier
- Rätt till kulturell tolk
- Remissinstans för sjukvård

Nya Zeeland som modern stat

- 1852 Parlamentarism
- 1893 Kvinnlig rösträtt
- 1907 Självstyrande och välfärdsstat utvecklades med protektionism
- 1947 Självständigt men mest engelsk/europeisk invandring
- 1975 Waitangi tribunal för att ersätta stammarna "iwi" för brotten mot 1840 års fördrag, tilltagande multikulturellt
- 1990-talet kraftiga nedskärningar i välfärd

NZ geografi

- Yta 268 000 km²
(60% av Sverige)
- Medeltemperatur Auckland 15,5°
(Stockholm 8,8° Göteborg 8,1°)
- Nederbörd Auckland 1200 mm
(223% av Stockholm, 120% av Göteborg)

”Kiwis” – vänliga och tillmötesgående

Mindre jobb –
mer fritid

Campervan
ute i naturen

Kajaktur i Abel Tasman parken – späckhuggare kollas efter föda

Vägen till
jobbet

Utsikt från
mitt rum på
jobbet

På väg hem
från jobbet,
lätt att få
höjdmetrarna

Nya Zeelands sjukvård – offentlig och gratis

- Hälsovård kostnad (2017) 2320 USD/pers (40% av Sve)
 - För att få råd till moderna kuvöser så ordnades insamlingar
 - Möblemang exvis personalrum hämtas ofta på loppis
 - Lönen för en öl är dock högre än hos oss och utgår från ålder sedan specialistbevis
 - Min lön 1,9 miljoner kronor/år inkl jourer (43+4 tim/v), skatten mkt låg.
- Sjukvården har förstatligats till NHS under 2023 från att ha varit uppdelad på regioner.
- NZ Psykiatri ter sig diskriminerad och underfinansierad
 - Psykiatrin får enl NHS benchmark i NZ ungefär samma andel (9%) av sjukvårdsbudget som i Sverige men det stämmer inte alls med mitt ögonmått.
 - 13/14 psykiatrer var utlandsrekryterade och det fanns 1-2 ST-läkare. Därför fick öl gå primär+bakjour men med nattsjuksköterska som tog "primärbedömning".
- Stigmatisering av psykiatrin och patienterna ungefär som 90-talet i Sverige.

NZ BUP (CAMHS)

- BUP är inte en egen specialitet utan en gren av allmänpsykiatri
- ADHD och autism upp till 12 års ålder sköts av pediatriken
- Mina intryck är från den ganska lantliga regionen Taranaki med 120 000 invånare och staden New Plymouth med 70 000 invånare
- Team ungefär som hos oss med läkare, psykolog, socionom, sjuksköterska och beteendevetare
- Svårnavigerad vård med en 1a linje i form av olika NGO och privata terapeuter. Allmänläkare har större roll än i Sverige.
- Hög tröskel till CAMHS...suicidförsök vanligaste "biljetten" in.

BUP
öppenvård på
bottenvåning
– vid
jordbävning:
rusa ut!

Maori Haka = stolthet, styrka och enighet
Varje teammöte på CAMHS inleddes med en Haka
Samråd med 1a linjen = Haka och personliga rötter

Mitt
arbetsrum

= mitt
samtalsrum

Toa

– akta huvudet

Pappersjournal och hafsig diagnostik

- Kollegers journaler var narrativa...fri text utan sökord och inte alls systematiska.
- Jag skrev själv i Word med BUP Hallands sökord och satte in blad i pappersjournal.
- Som jour på psykiatrin var vissa inläggningsjournaler handskrivna, andra i Word....att få överblick över en sjukhistoria via journal var sällan möjligt så bara att hoppa in i samtal

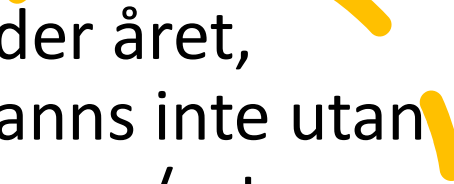

Pappersrecept
handskrivna
för psykiatri

- Centralstimulantia skulle förnyas för hand varje månad...
- Primärvård hade elektroniska recept och fick sköta all fortsatt farmakologisk vård.
- Sedan dess tror jag att vår svenska modell för cs uppföljning är vettigare

Färre
läkemedel
tillgängliga
och hafsigt
förskrivning

-
- Concerta släpptes under året, Elvanse och intuniv fanns inte utan ritalin/amfetamin/atomox/catap
 - Inga PM eller riktlinjer i sikte...neuroleptika utan vikt och lab
 - Quetiapin 25 till sömn för alla (inte så dumt),
 - "loraz" (epam) på akuten

Handledning
och vård
med
psykosocialt
fokus

- Generös "peer group" för specialister men tema som 90-talet i Sverige dvs psykosocial modell och stark kontrast till svenskt fokus på diagnostik o farmakologi
- "Key worker", med case management pga avsaknad av stöd från socialtjänst, medförde att behandlare fick försöka täcka dessa behov
- VAB nej...föräldraledigt nej...
men fattigdom, missbruk och misshandel och sexuella övergrepp och intoxer på löpande band samt inga skolor/avlastning/boende för IF/autism

Ett år på BUP NZ som ”supertourist”

- NZ är ett härligt ”chatty” land med lugnare tempo
 - Behagligt klimat och utomhusliv
 - Sympatisk attityd och sammanhållning trots multikultur
 - BUP: Resursknapp, ineffektiv och omodern vård
 - Underfinansierad offentlig sektor med fattigdom, våld och missbruk
-